

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ 2022 : ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A1α.

1. **Σωστό :** «διὸ καὶ ὁ φιλόμυθος φιλόσοφος πῶς ἐστίν· ὁ γὰρ μῦθος σύγκειται ἐκ θαυμασίων».
2. **Λάθος :** «σχεδὸν γὰρ πάντων ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν πρὸς ῥαστώνην καὶ διαγωγὴν ἢ τοιαύτη φρόνησις ἤρξατο ζητεῖσθαι».
3. **Σωστό :** «Βάναυσον δ' ἔργον εἶναι δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἀχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων [ἢ τὴν ψυχὴν] ἢ τὴν διάνοιαν».

A1β.

- 1-β.
- 2-β.

B1.

Ο Αριστοτέλης ορθῶς ισχυρίστηκε πῶς ο ἄνθρωπος ἔχει ἐκ φύσεως τὴν τάση καὶ ἐφεση νὰ γνωρίσει, νὰ μάθει τὸν κόσμον ποὺ τὸν περιβάλλει. Γι' αὐτὸ διακαῶς πασχίζει νὰ κατανοήσῃ ὅσα κείνται ἀπέναντι τοῦ, ὅσα εἶναι ἔξω ἀπ' αὐτόν, τὰ "Ἀντί – κείμενα".

Ὅλες οἱ γνώσεις γιὰ τὸν ἥλιο, τὴν γῆ, τὶς βιολογικὲς δυνάμεις τῶν ζῶων καὶ τῶν φυτῶν σχετίζονται μετὰ τὴν ἐξωτερικότητα τοῦ ἀνθρώπου- καὶ ἐνδεὴς πρὲν νὰ θεωροῦνται ἀμελητέες. Αὐτὲς οἱ γνώσεις εἶναι ποὺ ὠθησαν τὸν ἄνθρωπον στὴν κατανόηση τοῦ Κόσμου, στὴν χρησιμότητά του, στὴν παρέμβαση πρὸς τὴν βελτίωσή του, ὥστε ὁ ἄνθρωπος μέσα σὲ αὐτὸν νὰ ευπραγεῖ.

Καὶ τὴν γνώση αὐτὴν τὴν χρειαζόμαστε οὐχὶ ἀπλὰ καὶ μόνο χρησιμοθηρικά, δηλαδὴ γιὰ νὰ κάνουμε τὴν ζωὴ μας πιο ἀνετη. Τὴν ἐκπαίδευση τὴν ἔχουμε ἀνάγκη γιὰ νὰ προσδιορίσουμε τὴν ἐγκόσμια παρουσία μας, τὸν ρόλο μας σὲ αὐτὸν τὸν κόσμον, τὶς κοσμικὲς μας συντεταγμένες. Ὁ ἄνθρωπος καταφέρει καὶ τοποθετεῖ τὸν εαυτό του ἀπέναντι στὰ Ἀντικείμενα, γνωρίζοντάς τα.

Τὸ ἐρώτημα ὅμως ποὺ ἐρχεται αὐτόματα στὸν νοῦ τοῦ καθενός εἶναι τὸ ἐξῆς : Ἄν ἓνας ἄνθρωπος γνωρίσῃ τὶς ἐξωτερικὲς διαστάσεις του, αὐτὸ σημαίνει πῶς μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς καὶ πῶς ἡ γνώση αὐτὴ καθορίζει τὴν στάση ζωῆς ἐνὸς ἀτόμου;

Ἡ ἀπάντηση εἶναι ὁπωσδήποτε ἀρνητικὴ. Ὁ ἄνθρωπος πέρα ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ διάστασή του, ἔχει καὶ τὴν ἐσωτερικὴ. Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι Ἀντί-κείμενο, εἶναι Ὑπὸ-κείμενο, ὑπαρξὴ με

Λόγο και συνείδηση, και ως εκ τούτου τὸν ταλανίζουν πολὺ σοβαρὰ ζητήματα πουσχετίζονται με τὸ εἶναι του και τὴν ὑπαρξή του σε αὐτὸν τὸν κόσμο. Ερωτήματα βαθύτερα και μύχια, που αφοροῦν τὴν εσωτερικότητά του, ὅπως «ποιός εἶμαι, ποιός ο σκοπός μου σε αὐτὸν τὸν κόσμο, ποιὰ ἡ ἀξία και ποιός ο τρόπος αντιμετώπισης προβλημάτων συνύπαρξης,», κ.λπ. Σε αὐτὴν τὴν περίπτωση ἡ ἀπάντηση δεν ἐρχεται μέσω της γνώσης, ἀλλὰ μέσω της Ἐπί-γνώσης.

Μόνο ο δρόμος της φιλοσοφίας σαν μία ενεργὴ διάθεση προς τὸ «γνησίως φιλοσοφεῖν», τὸ οποίο πρέπει να νοηθεῖ ως ἕνας δια βίου πνευματικὸς αγώνας, μας οδηγεί στην ἐπίγνωση. Ο Σωκράτης στόχο εἶχε ο κάθε ἄνθρωπος να προσεγγίσει τὴν μοναδικὴ ἀλήθεια κάθε ἠθικῆς ἀξίας- ἐπίσης δίδασκε με τέτοιο τρόπο, ὥστε ο καθένας να κατανοήσει τὴν ἀγνοιά του, να διακρίνει τις ἀλήθειες, να συλλάβει τα βαθύτερα προβλήματά του, ὥστε να τὰ ἐπιλύσει- ἀπώτερος στόχος, θα λέγαμε, ἦταν ἡ ἐξεύρεση της ἀλήθειας και ὄχι, χρησιμοθηρικά, ἡ ἀτομικὴ μόνο εὐτυχία.

1^η γλωσσικὴ ἐπιλογή : Σχέση αἰτίας-αιτιατοῦ > **Διὰ γὰρ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν.**

2^η γλωσσικὴ ἐπιλογή : Σχέση ἀντίθεση – ἐναντιωματικότητᾶ > **«πάντων ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν πρὸς ῥαστώνην καὶ διαγωγὴν ἢ τοιαύτῃ φρόνησις ἤρξατο ζητεῖσθαι».**

B2.

Στο **δεύτερο κείμενο** ἀναφέρεται ὅτι δεν εἶναι ὅλα τα χρήσιμα κατάλληλα για διδασκαλία, ὅπως τονίζει ο Ἀριστοτέλης. Εἶναι μόνο ὅσα ταιριάζουν σε ἐλεύθερους ἀνθρώπους, και ὄχι οἱ ἀσχολίες των ἀνελεύθερων (**ὅτι δὲ οὐ πάντα... ποιήσει τὸν μετέχοντα μὴ βάνουσον**). Αὐτές οἱ τελευταίες δεν ἐπιτρέπεται να ἐνταχθοῦν στο πρόγραμμα διδασκαλίας των νέων.

Οἱ ἀσχολίες, που ταιριάζουν σε ἐλεύθερους ἀνθρώπους και με τις οποίες οἱ νέοι πρέπει να ἀσχοληθοῦν, εἶναι ὅσες δεν θα τὸνκάνουν ἀξεστο και ἀγροῖκο (**μὴ βάνουσον**).

Ἡ λέξη **βάνουσος** (= ἀγροῖκος, ἀξεστος) χαρακτηρίζει τις κατασκευαστικὲς τέχνες και τις χειρωνακτικὲς ἐργασίες και εἶναι φορτισμένη με τις ἀρνητικὲς υποδηλώσεις της καταισχύνῃς και της περιφρόνησης. Οἱ βάνουσες τέχνες θεωροῦνταν ταυτόχρονα και ἀνελεύθερες, ἐπειδὴ ἀσκούνταν ἀπὸ δούλους, ἀρα κρίνονταν ἀσυμβίβαστες με τὴν κοινωνικὴ ὑπόσταση και τὸ ἦθος ἐνός ἐλεύθερου ἀνθρώπου. Ἐπομένως, ἀπορρίπτονται ἀπὸ τὸν φιλόσοφο για τὸ πρόγραμμα ἐκπαίδευσης, καθὼς θα ἐμποδίσουν τὴν χρήση και ἀσκηση της ἀρετῆς (**βάνουσον δ' ἔργον εἶναι ...ἢ τὴν διάνοιαν**).

Μόνο μέσω μίας κοινῆς και ρυθμισμένης ἀπὸ τὸν νομοθέτη παιδείας θα διαμορφωθεῖ μία ἐνιαία πολιτικὴ συνείδηση (ἐνιαίό πολιτικό ἦθος) συνταγματικῆς δημοκρατίας, μία ἐνιαία κοινωνικὴ συνείδηση, ὥστε ο ἄνθρωπος να καταλάβει ἀφενός ὅτι ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστο μέρος του συνόλου, ἀφετέρου ὅτι πρωταρχικό στοιχείο για τὴν εὐδαιμονία των πολιτῶν μέσα στην πόλη ἀποτελεῖ ἡ ἐνότητά της, και τέλος ὅτι ο σκοπός της πόλεως ταυτίζεται με τὸν σκοπὸ κάθε πολίτη.

Στο πρῶτο κείμενο τονίζεται πως ο ἄνθρωπος εἶναι τὸ μόνο ὄν που εἶναι πρόσωπο και ὑποστασιάζει τὴν ὑπαρξὴ του μόνο για τὸν εαυτό του και για κανέναν ἄλλον (ὥσπερ ἄνθρωπος, φαμέν, ἐλεύθερος ὁ αὐτοῦ ἔνεκα καὶ μὴ ἄλλου ὄν).

Ἀρα κατανοοῦμε πως ἐφόσον ἕνας ἄνθρωπος εἶναι ἐλεύθερο ὄν φύσει, δηλαδή ἔχει προαίρεση, ἡ οποία συνδυάζει τὴν λογικὴ, τὴν ἀπόφαση, τὴν βούληση, πρέπει να λαμβάνει και τὴν παιδεία τὴν ἀντίστοιχη και ὄχι αὐτὴν για τους δούλους.

Προσοχή, ὅμως... Εἶναι ἐλεύθερος, ἀλλὰ μέσα σε κοινωνικό σῶμα, πράγμα που τὸ φανερώνει τὸ δόγμα **«ἀσυγχύτως καὶ ἀδιδαιρέτως».**

B3.

- ✓ Λ
- ✓ Σ
- ✓ Λ
- ✓ Λ
- ✓ Λ.

B4α.

1-γ, 2-α, 3-στ, 4-ε, 5-β, 6-δ.

B4β.

Στο κείμενο **ο πρόχειρος** : αυτός που βρίσκεται κοντά στα χέρια σου, ο πλησίον,
Χρησιμοποίησε το πρόχειρο τετράδιό σου για τις σημειώσεις κατά την παράδοση του μαθήματος.

Στο κείμενο **η διαγωγή** : η διασκέδαση, η άνεση στον ελεύθερο χρόνο.

Η διαγωγή που επέδειξε στα μαθητικά του χρόνια ήταν υπόδειγμα για τους υπολοίπους.

B5.

Η **τάση του ανθρώπου για φιλοσοφία κατά τον Αριστοτέλη στο κείμενο θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι έμφυτη**. Αυτό συμβαίνει επειδή ο άνθρωπος είναι εκ φύσεως ερευνητικό όν. Προσπαθεί να ανακαλύψει τις συντεταγμένες του στον κόσμο είτε ως προς τα εξωτερικά όντα (αντί – κείμενα) είτε ως προς τον εαυτό του και την συνείδηση του (υπό – κείμενο).

Η **φιλοσοφία εξ αρχής και όσο θα υπάρχει ο άνθρωπος ποτέ δεν απαντά, αλλά διερωτάται σε υπαρξιακά, κοινωνικά, ανθρωποκεντρικά προβλήματα**. Αυτός είναι ο στόχος της, όχι δηλαδή να απαντήσει αλλά να θέσει ερωτήματα που θα προβληματίσουν τον άνθρωπο, θα τον οδηγήσουν σε υψηλότερες πνευματικές κορυφές, διαμορφώνοντας έτσι τις δικές του θέσεις – αρχές. Ο φιλοσοφικός στοχασμός ως η σημαντικότερη μορφή παιδείας οδηγεί τον άνθρωπο προς τις πρώτες αρχές της ύπαρξης και του «είναι», προς την καθολικότητα. Τόν βοηθά να κατανοήσει ότι πίσω από τα φαινόμενα, που πλέον ερμηνεύονται επιστημονικά, κρύβεται το μυστήριο του κόσμου, ο ωκεανός του χρόνου, οι πρώτες αρχές. Ο άνθρωπος δια της φιλοσοφίας οικοδομεί μίαν ερευνητική διάθεση ώστε να μην αρκείται στην επιφάνεια, αλλά να γίνεται διορατικός, να επιδιώκει την διερεύνηση της ανθρώπινης φύσης και να εργάζεται με ζήλο για την εξατομίκευσή του.

Αυτό είναι φιλοσοφία και αυτός που επεξεργάζεται αυτά είναι φιλόσοφος. Η φιλοσοφία δεν στοχεύει στην ανθρώπινη κοινωνικά επιτυχία, όπως πρέσβευαν οι σοφιστές και ο Διαφωτισμός, αλλά σέ ωθεί στην αναζήτηση των πρώτων αρχών του Κόσμου και στην εξατομίκευσή σου. Γι' αυτό ο Πλάτωνας και ο Αριστοτέλης χαρακτηρίστηκαν φιλόσοφοι.

Η **φιλοσοφία κατά τον Αριστοτέλη δεν έχει χρησιμοθηρικό σκοπό**, ασχέτως ότι οι άνθρωποι μέσω της φιλοσοφίας μπορούν να βελτιώσουν τον βίο τους στα ίδια και δημόσια, όπως αναφέρει ο φιλόσοφος στην επόμενη διδακτική ενότητα.

Επίσης η φιλοσοφία, όπως και ο άνθρωπος, είναι ελεύθερη φύσει. Άρα ταιριάζει στην ιδιοσυγκρασία του ανθρώπου, θα έλεγα στην ίδια του την υπόσταση, εφόσον μόνο ο άνθρωπος φιλοσοφεί και χωρίς τον άνθρωπο φιλοσοφία δεν μπορεί να υπάρξει.

Άρα το κείμενο του Αριστοτέλη μοιάζει με του Κωσταρά ως προς το ότι σκοπός της φιλοσοφίας και για τους δύο είναι η ελευθερία, η προαίρεση θα έλεγα. Και για τους δύο παρουσιάζεται μία

αμφίδρομη κίνηση μεταξύ φιλοσοφίας και ανθρώπου, εφόσον αίτιο και αιτιατό είναι το ίδιο, δηλαδή η φιλοσοφία. Ένας συλλογισμός και από τους δύο συγγραφείς, ο οποίος καταλήγει στο ότι υπάρχει εγγενής διάθεση-ορμή του ανθρώπου για έρευνα και φιλοσοφία.

Και οι δύο δεν αποδίδουν την ορμή αυτήν του ανθρώπου σε χρησιμοθηρικό σκοπό, ασχέτως των πρακτικών αποτελεσμάτων που επιφέρει.

Επίσης ο Κωσταράς υποστηρίζει πως η αλήθεια συνδέεται με την φιλοσοφία, όπως και ο Αριστοτέλης.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1.

[Κλεινίας : Έχεις παρουσιάσει αυτήν την κατάσταση εντελώς αληθινή, φίλε μου· πες μας, όμως, τί καλό θα προσφέρει σε εμάς το θέμα το σχετικό μ' αυτό το ζήτημα, αν ο θεσμός που σχετίζεται με τα συμπόσια γινόταν με κανονικότητα; Για παράδειγμα, αυτό που προ ολίγου λέγαμε, δηλαδή ότι, αν ένα στρατεύμα έχει ορθή διοίκηση, θα νικήσουν στον πόλεμο οι στρατιώτες (αυτοί που υπακούν), αυτό το πράγμα, λοιπόν, είναι μεγάλο καλό και τα υπόλοιπα ομοίως (είναι μεγάλα καλά)· αν, λοιπόν, ένα συμπόσιο διευθύνεται ορθά, τί καλό θα προσφέρει στην πόλη ή στους ιδιώτες;]

Αθηναίος : Γιατί; (Μήπως αναρωτιέσαι) τί καλό υποστηρίζουμε πως θα προκύψει για την πόλη, αν διαπαιδαγωγηθεί με ορθό τρόπο ένα παιδί ή έστω ένας χορός; Αν ερωτηθούμε αυτό, θα λέγαμε ότι θα προέκυπτε ένα μικρός όφελος για την πόλη στην περίπτωση που εκπαιδεύοταν σωστά μόνο ένα παιδί, ενώ, αν ρωτάς τί καλό θα προσφέρει στην πόλη η παιδεία των ανθρώπων που διαπαιδαγωγούνται, δεν είναι δύσκολο να πούμε ότι, αν εκπαιδεύονται σωστά, θα γίνουν ενάρετοι άνδρες και, εφόσον γίνουν τέτοιοι, θα πράττουν και τα υπόλοιπα ορθά και θα μπορούν επιπλέον να νικήσουν και τους εχθρούς στην μάχη. Η παιδεία, λοιπόν, φέρει την νίκη, η νίκη όμως μερικές φορές την απαιδευσία.... · γιατί πολλοί, επειδή νικούν στους πολέμους, γίνονται πλέον αλαζόνες και πραγματοποιούν χιλιάδες άλλα κακά λόγω της έπαρσής τους· η παιδεία ποτέ δεν είναι μία Πύρρειος νίκη, ενώ τέτοιες νίκες έχουν γίνει και θα γίνουν.

Γ2.

Οι ωφέλειες της ορθής παιδείας στους πολίτες κατά τον Αθηναίο είναι αρκετές.

Γίνονται ενάρετοι πολίτες και πράττουν ορθά στα ίδια και δημόσια. Επίσης, μπορούν λόγω της παιδείας τους να διαχειριστούν τις μάχες και να νικήσουν, προφανώς λόγω αυταπάρνησης και αλτρονισμού. Σ' αυτές τις περιπτώσεις, όμως, των νικών, η παιδεία τούς διατηρεί ταπεινούς, χωρίς αίσθημα αλαζονείας και έπαρσης.

Γ3α.

- ✓ λέξομεν, ἐροῦμεν
- ✓ τεύξοιτο
- ✓ τοῖς ἐψομένοις
- ✓ γενήσοιτο ἢ ἔσοιτο
- ✓ ὀρθῆς-ὀρθοτέρας-ὀρθοτάτης.

Γ3β.

εἰ δ' ὅλως ἐρωτᾶτε παιδείας τοῦ παιδευθέντος.

Γ4α.

- ✓ **παιδός** : υποκείμενο της μτχ. **παιδαγωγηθέντος**, γενική απόλυτη.
- ✓ **εἰπεῖν** : τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο της απρόσωπης έννοιας **χαλεπόν (ἔστι)**.
- ✓ **εὖ** : επίρρημα τρόπου στην μετοχή **παιδευθέντες**.
- ✓ **ὑβριστότεροι** : κατηγορούμενο στο υποκείμεν. **πολλοὶ** της μτχ. **γενόμενοι**.
- ✓ **κακῶν** : αντικείμενο του ρήματος **ἐνεπλήσθησαν**.
- ✓ **δι' ὑβρίν** : εμπρόθετος αιτίας στο ρήμα **ἐνεπλήσθησαν**.

Γ4β.

παιδαγωγηθέντος : γενική απόλυτη με υποκείμενό της **συμποσίου**, υποθετική μετοχή. Σχηματίζει λανθάνοντα υποθετικό λόγο της απλής σκέψης του λέγοντος σε σχέση με την απόδοσή της **γίγνιτ' ἄν**.

Ανάλυσή της : εἰ συμπόσιον παιδαγωγηθείη ... γίγνιτ' ἄν.